

РІВЕНЬ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ: ЧИ ОБ'ЄКТИВНИЙ КРИТЕРІЙ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ?

Десятник А. А.

кандидат юридичних наук, завідувач відділення моніторингу
Одеського державного університету внутрішніх справ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню адміністративно-правових аспектів окремих проблемних питань об'єктивності основного критерія оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції – рівня довіри населення до поліції.

Автор дійшов до висновку, що рівень довіри населення до Національної поліції має бути допоміжним критерієм як по відношенню до конкретного поліцейського, так й до органу та підрозділу поліції в цілому та має прикладний характер до оцінки, яке дає керівництво поліції. При цьому треба враховувати, що оцінка рівня довіри населення може суттєво відрізнятися від дійсного рівня довіри внаслідок рівня правосвідомості, законслухняності опитаних, рівня сприймання поліції внаслідок стереотипів, закладених у свідомість особи через ЗМІ, інтернет, а також помилок (викривлень) результатів опитувань.

Стверджується, що визначення у ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції не в повній мірі відповідає сутності діяльності Національної поліції, не націлює поліцейських всіх рівнів на якість виконання саме завдань та функцій поліції. Внаслідок цього поліція націлена до отримання довіри від населення, а не на належне виконання своїх завдань та функцій. При цьому довіру окремих представників населення можна отримати шляхом бездіяльності або порушення законодавства з боку поліції.

Наголошується, що рівень довіри населення до поліції є додатковим критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів, яка впливає саме з якісного виконання завдань та функцій поліції.

Пропонується у Законі України «Про Національну поліцію» визначити, що основним критерієм оцінки ефективності діяльності поліцейських, органів і підрозділів поліції є повнота, якість виконання завдань поліції, визначених у ст. 2 вказаного Закону.

Ключові слова: рівень довіри населення до поліції, критерії оцінки ефективності діяльності, завдання поліції, Національна поліція.

Desyatnik A. A. THE LEVEL OF PUBLIC TRUST IN THE POLICE: IS IT AN OBJECTIVE CRITERION FOR EVALUATING THE EFFECTIVENESS OF THE POLICE?

Abstract. The article is devoted to the study of administrative and legal aspects of certain problematic issues of the objectivity of the main criterion for evaluating the effectiveness of police bodies and units – the level of public trust in the police.

The author came to the conclusion that the level of public trust in the National Police should be an auxiliary criterion both in relation to a specific police officer and to the police body and unit as a whole and has an applied nature to the assessment given by the police leadership. At the same time, it should be taken into account that the assessment of the level of trust of the population may differ significantly from the actual level of trust due to the level of legal awareness, law-abidingness of the respondents, the level of perception of the police due to stereotypes planted in the mind of a person through the media, the Internet, as well as errors (distortions) of survey results.

It is claimed that the definition in Part 3 of Art. 11 of the Law of Ukraine "On the National Police", which states that the level of public trust in the police is the main criterion for evaluating the effectiveness of police bodies and units, does not fully correspond to the essence of the National Police, does not target policemen of all levels to the quality of the performance of police tasks and functions. As a result, the police is aimed at gaining the trust of the population, and not at the proper performance of its tasks and functions. At the same time, the trust of individual representatives of the population can be obtained through inaction or violation of the law on the part of the police.

It is emphasized that the level of trust of the population in the police is an additional criterion for evaluating the effectiveness of the activities of bodies and units, which results precisely from the high-quality performance of tasks and functions of the police.

It is proposed to define in the Law of Ukraine "On the National Police" that the main criterion for evaluating the effectiveness of the activities of police officers, police bodies and units is the completeness and quality of the performance of police tasks defined in Art. 2 of the specified Law.

Key words: *the level of trust of the population in the police, criteria for evaluating the effectiveness of activities, tasks of the police, the National Police.*

Постановка проблеми. В 2015 році прийнято новий Закон України «Про Національну поліцію», після чого розпочався поточний етап становлення та розвитку правоохоронного органу. В очах громадськості і для всієї правоохоронної системи створення поліції України було представлено таким чином, що нова поліція на відміну від попередньої міліції буде більш якісно виконувати свої обов'язки з охорони громадського порядку, публічної безпеки, протидії злочинності. На наш погляд від поліції в основному очікували покращання саме цих напрямів діяльності у порівнянні з діяльністю міліції України. Також від поліції очікували більш якісного рівня взаємодії з громадськістю, яке також повинно було сприяти виконанню основних завдань поліції, більш оперативно реагувати на побажання громадян в покращанні роботи оновленої поліції. При цьому Закон України «Про Національну поліцію» суттєво відрізнявся від Закону України «Про міліцію» насамперед більшою деталізацією завдань, функцій, повноважень поліції, у тому числі в частині взаємодії з громадськістю та населенням.

Як будь-яка правоохоронна структура, як і будь-яке міністерство, відомство, діяльність поліції повинна оцінюватися. Ця проблема вирішена розробниками проєкту Закону України «Про Національну поліцію» та законодавцем, які визначили, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції. Однак постає питання, наскільки цей критерій є об'єктивним, наскільки вірно він характеризує діяльність поліції?

Метою цієї наукової статті виступає дослідження адміністративно-правових аспектів окремих проблемних питань основного критерія оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції – рівня довіри населення до поліції та запропонування шляхів їх вирішення.

Аналіз наукових публікацій. Дослідження окремих проблемних питань ефективності

діяльності органів внутрішніх справ та поліції України в різні періоди відображені в працях науковців й практиків, а саме О. І. Антонюка, О. М. Бандурки, К. Л. Бугайчука, Б. Я. Гаврілова, В. І. Галагана, В. А. Гузя, Н. В. Камінської, В. Л. Костюка, І. В. Кукіна, М. В. Лошицького, Є. Д. Лук'янчикова, О. А. Лупало, М. А. Погорецького, А. М. Сердюка, С. М. Смокова, В. М. Тертишника, О. Г. Яновської та інших. Однак вказана проблема не знайшла свого вирішення, що відображається на якості роботи поліції в поточний момент. Відповідно вказана проблема потребує подальшого обговорення та надання пропозицій для її вирішення.

Виклад основного матеріалу. Питання ефективності діяльності правоохоронного органу завжди привертало до себе увагу громадськості. Певною мірою можна сказати, що рівень діяльності правоохоронного органу опосередковано впливає на оцінку громадянами якості діяльності держави в цілому, її спроможності на належному рівні захистити права і свободи громадян, особливо якщо у відношенні громадян здійснені протиправні дії кримінальної, адміністративно-правової та іншої направленості. У разі, якщо вказаних протиправних дій не вчинено відносно громадян, останні формують свою оцінку діяльності поліції по відомих їм фактам реагування поліції на протиправні дії відносно їх родичів, знайомих, а також інформації, розміщеної у ЗМІ, інтернет-ресурсах та інших джерелах інформації, в тому числі інформації негативного характеру. Відповідно формується уявлення конкретних громадян про якість діяльності поліції. Можна стверджувати, що таким чином формується певний рівень довіри населення до поліції.

При цьому погоджуємося з О. А. Лупало стосовно того, що загальні засади оцінювання, які визначені в Законі України «Про Національну поліцію» й окремі рішення Міністерства внутрішніх справ України та Кабінету Міністрів України суттєво не вплинули

на ситуацію щодо об'єктивного та якісного оцінювання ефективності правоохоронних органів. Потрібно чітко визначити системні підходи щодо оцінювання діяльності органів Національної поліції, забезпечити їх нормативно-правове закріплення, що дозволить ефективно оцінювати результати діяльності поліції, розробляти ефективні заходи щодо удосконалення поліцейської діяльності [1, с. 76].

У ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції [2]. Певною мірою вірно вказано, що рівень довіри населення до поліції є критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції, однак цей критерій (довіра) на нашу думку не є основним. Фактично законодавцем визначено, що поліція повинна працювати заради отримання належного рівня довіри населення, але під цим прихована сутність діяльності поліції, затушовується функціональне призначення, завдання поліції у суспільстві, як правоохоронного органу. При цьому рівень довіри визначається законодавцем як основний критерій оцінки ефективності діяльності поліції.

Можна навести аналогії щодо діяльності окремих правоохоронних та контролюючих органів. Наприклад, якщо оцінювати ефективність державної податкової служби та визначити у законодавстві, що рівень довіри населення до державної податкової служби є основним критерієм оцінки ефективності її діяльності. Це виглядає трохи дивно, державна податкова служба в першу чергу повинна забезпечити належний контроль за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків, зборів, платежів, а рівень довіри до неї серед критеріїв не визначений, хоча може мати значення. Якщо підприємець зможе уникнути нормативно передбаченого (в повному обсязі) оподаткування, в тому числі за участю працівників державної податкової служби, він буде більше довіряти цієї службі? Звичайно так, але водночас держава не отримує необхідних надходжень. В той же час вказаний підприємець буде позитивно відноситися до державної податкової

служби та при опитуванні може вказати, що він довіряє вказаній службі.

Аналогічний приклад можна навести щодо діяльності поліції. Якщо правопорушник уникає притягнення до відповідальності за вчинення кримінального або адміністративного правопорушення внаслідок бездіяльності поліції, або внаслідок протиправних (у тому числі корупційних) дій поліцейських, він краще буде відноситися до поліції? Вірогідно, що так, правопорушник уникнув відповідальності та вдячний за це поліції, його думка про діяльність поліції скоріше за все буде позитивною при опитуванні.

Таким чином за позитивною оцінкою діяльності поліції приховується невиконання нею своїх завдань та обов'язків. Тобто фактично мова йде про неякісну роботу поліції, однак це тягне позитивну оцінку поліції з боку правопорушників, бо така робота поліції їх цілком задовольняє тому, що забезпечує уникнення відповідальності за вчинені правопорушення.

З іншої сторони, якщо поліція якісно працює та здійснює заходи щодо притягнення до відповідальності в межах своїх повноважень порушників кримінального, адміністративного законодавства, реагує на порушення іншого законодавства стосовно порушників, чи буде поліції надана позитивна оцінка з боку вказаних порушників та окремих їх родичів та знайомих. Скоріше за все, що буде надана негативна оцінка, як помста поліції, як органу за виявлену принциповість при документуванні правопорушення в межах повноважень, але в подальшому доля матеріалів залежить від органів прокуратури, суду та інших органів, хоча поліція повинна в подальшому проявляти принциповість при супроводженні вказаних матеріалів.

На наш погляд основним критерієм діяльності поліції, якщо формулювати вказані критерії на законодавчому рівні, є якість реагування поліції на конкретне повідомлення громадян про вчинене кримінальне або адміністративне правопорушення, або реагування на іншу подію. Також повинна оцінюватися ініціативне виявлення поліцією кримінальних або адміністративних правопорушень, або інших порушень законодавства, належна реєстрація цих фактів, документування протиправ-

ної діяльності та прийняття законних рішень по цих фактах в межах своїх повноважень, належне подальше супроводження матеріалів на стадії їх розгляду прокуратурою, судом та іншими органами.

На наш погляд набуває актуальності позиція, у відповідності з якою по кожному факту вчинення кримінального правопорушення повинно бути прийняті всі заходи щодо його розслідування та встановлення обставин вчинення, намагання встановлення особи, яка його вчинила по кожному факту та її притягнення до відповідальності. Відповідно на наш погляд необхідна кількісно-якісна оцінка процесуальної (службової) діяльності поліцейських, органів та підрозділів поліції в частині визначення співвідношення матеріалів, по яких встановлена або не встановлена особа та ролі в цьому галузевих служб поліції, а в подальшому органу досудового розслідування, дізнання в межах повноважень. Іншими словами без статистики по видах злочинів та рівню їх розкриття (встановлення осіб, що їх вчинили) на конкретній території обслуговування поліції на нашу думку не обійтись.

Саме рівень встановлення осіб, що вчинили кримінальні та адміністративні правопорушення, що фіксується необхідними кінцевими процесуальними рішеннями про їх притягнення до встановленої законом відповідальності можна давати оцінку ефективності діяльності органів та підрозділів поліції.

Можна почути, що співвідношення рівня встановлення осіб, які вчинили кримінальні чи адміністративні правопорушення знову оновить так звану «паличну» систему показників, буде змушувати укривати кримінальні правопорушення від обліків, щоб штучно підняти відсоток «розкриття», однак укриття вказаних правопорушень має місце і в теперішній час внаслідок їх не реєстрації, невнесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР) або неприйняття необхідних заходів щодо встановлення осіб, які їх вчинили, тобто nereагування належним чином на факти, які зареєстровані, внаслідок бездіяльності поліції з різних причин. Це також стосується штучного завищення показників адміністративної діяльності поліції в частині виявлення адміністративних право-

порушень, або навпаки nereагування на вчинені адміністративні правопорушення. Однак вказана проблема вирішується за допомогою відомчого та позавідомчого контролю за поліцейською діяльністю, в тому числі за обліково-реєстраційною дисципліною.

Контроль і нагляд за поліцейською діяльністю є важливою її ланкою, яка надає можливість забезпечити належне функціонування органів Національної поліції України, зменшення порушень нормативних вимог працівниками поліції, а також усунення недоліків вказаної діяльності, поновлення порушених прав та свобод громадян, тобто забезпечення законності.

На наш погляд система контролю та нагляду за поліцейською діяльністю складається з відомчого контролю та позавідомчого контролю.

Відомчий контроль здійснює: Міністерство внутрішніх справ; Національна поліція України (центральний орган управління Національної поліції, територіальні органи Національної поліції).

Позавідомчий контроль здійснює: Президент України; Верховна Рада України; Рада національної безпеки і оборони України; Кабінет Міністрів України; органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; судові органи; органи прокуратури; громадський контроль поліції (цивільний контроль) [3, с. 228–249].

При цьому представляє інтерес позиція щодо намагання на рівні організаційно-аналітичного департаменту Національної поліції України при оцінці роботи виключати ті показники, якими можна маніпулювати. Наприклад, для убивств можна використовувати відсоток розкриття, тому що такі злочини обов'язково мають бути розкритими. Проте у випадку з крадіжками може відбуватися маніпуляція, тому що чим менше їх зареєстровано, тим більший відсоток розкриття. Упродовж останніх років представники української поліції вивчали досвід європейських партнерів, зокрема, Польщі. Там роботу поліції оцінюють на основі рівня довіри, статистичних показників і оцінки своєї роботи самими поліцейськими [4].

Розглядаючи вказану проблематику О. В. Пабат пропонує запровадити крите-

рії персоніфікованої оцінки роботи поліцейських всіх рівнів [5, с. 185]. Але при цьому О. В. Пабат не пропонує, в чому можуть бути виражені критерії персоніфікованої оцінки роботи поліцейських всіх рівнів.

Стосовно твердження про те, що заради позитивної статистики буде зменшення реєстрації крадіжок, щоб потім їх не «розкривати» та тим самим штучно піднімати відсоток розкриття, потрібно зазначити, що в поточний момент можливо вносити факти крадіжок до ЄРДР, але потім не вживати необхідних заходів для «розкриття» кримінального правопорушення та в подальшому закрити кримінальне провадження в порядку ст. 284 КПК України [6], так як відсутні достатні вимоги щодо розкриття вказаної категорії кримінальних правопорушень.

В поточний момент діє Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, затверджений постановою КМУ від 7 лютого 2018 р. № 58. Пунктом 2 вказаного Порядку передбачено, що основними завданнями проведення оцінки є отримання інформації про оцінку населенням якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають [7]. Необхідно зазначити, що в цілому в Порядку вірно визначено позиції, за якими потрібно надавати оцінку якості виконання органами і підрозділами Національної поліції покладених на них завдань і функцій, про відповідність роботи органів і підрозділів Національної поліції очікуванням населення, виявлення тенденцій зміни рівня довіри населення до Національної поліції та факторів, що на них впливають. Однак ці позиції потрібно зазначити в Законі України «Про Національну поліцію», а не в підзаконному нормативно-правовому акті, яким є вказаний Порядок. По друге, потрібно по вказаних позиціях оцінювати конкретних поліцейських, органи та підрозділи поліції і це в першу чергу з боку керівництва відповідних поліцейських, органів та підрозділів поліції, які будуть оцінювати роботу.

Рівень довіри населення до Національної поліції має бути допоміжним критерієм як по відношенню до конкретного поліцейського, так й до органу та підрозділу поліції в цілому та мати прикладний характер до оцінки, яке дає керівництво. При цьому треба враховувати, що оцінка рівня довіри може суттєво відрізнятися від дійсної внаслідок причин, які описані вище, а також рівня правосвідомості, законслухняності опитаних, рівня сприймання поліції внаслідок стереотипів, закладених у свідомість особи через ЗМІ, інтернет, а також помилок (викривлень) результатів опитувань

Висновки. 1. Рівень довіри населення до Національної поліції має бути допоміжним критерієм як по відношенню до конкретного поліцейського, так й до органу та підрозділу поліції в цілому та мати прикладний характер до оцінки, яке дає керівництво поліції. При цьому треба враховувати, що оцінка рівня довіри населення може суттєво відрізнятися від дійсного рівня довіри внаслідок рівня правосвідомості, законслухняності опитаних, рівня сприймання поліції внаслідок стереотипів, закладених у свідомість особи через ЗМІ, інтернет, а також помилок (викривлень) результатів опитувань.

2. Визначення у ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції не в повній мірі відповідає сутності діяльності Національної поліції, не націлює поліцейських всіх рівнів на якість виконання саме завдань та функцій поліції. Внаслідок цього поліція націлена до отримання довіри від населення, а не на належне виконання своїх завдань та функцій. При цьому довіру окремих представників населення можна отримати шляхом бездіяльності або порушення законодавства з боку поліції.

3. Рівень довіри населення до поліції є додатковим критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів, яка впливає саме з якісного виконання завдань та функцій поліції.

4. Частину 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» необхідно викласти у наступній редакції: «Основним критерієм

оцінки ефективності діяльності поліцейських, органів і підрозділів поліції є повнота, якість виконання завдань поліції, визначених у ст. 2 вказаного Закону».

5. Частину 4 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» необхідно викласти у наступній редакції: «Рівень довіри насе-

лення до поліції є додатковим критерієм оцінки ефективності діяльності поліцейського, органів і підрозділів поліції. Оцінка рівня довіри населення до поліції проводиться незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України».

Література:

1. Лупало О. А. Оцінка ефективності діяльності Національної поліції України : адміністративно-правові аспекти. *Правове регулювання економіки*. 2019. № 18. С. 73–85. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2019/ZBD086D0A0NI_PD0A0E_2019_28E284961829stor_-73-85.pdf (дата звернення: 06.10.2024).
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top> (дата звернення 06.10.2024).
3. Поліцейське право України : підручник / С. Г. Братель та ін. Одеса : Юридика, 2023. 964 с.
4. Нова система оцінки роботи поліції має орієнтуватися на якісні показники, а не лише статистику – громадські експерти. URL: <https://ecpl.com.ua/news/nova-systema-otsinky-roboty-politsiji-maje-orijentuvatsya-na-yakisni-pokaznyky-a-ne-lyshe-statystyku-hromadski-eksperty/> (дата звернення 06.10.2024).
5. Пабат О. В. Окремі проблемні питання оцінки роботи Національної поліції України. *Сучасна європейська поліцейська та можливості її використання в діяльності Національної поліції України* : матер. міжнар. наук.-практ. конф. Харків : ХНУВС, 2019. С. 184–185. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/92.pdf (дата звернення: 06.10.2024).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#top> (дата звернення 06.10.2024),, так як відсутні достатні вимоги щодо розкриття вказаної категорії кримінальних правопорушень.
7. Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 7 лют. 2018 р. № 58. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF#n10> (дата звернення 06.10.2024).

References:

1. Lupalo, O. A. (2019). Otsinka efektyvnosti diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy: Administratyvno-pravovi aspekty [Evaluation of the effectiveness of the National Police of Ukraine: Administrative and legal aspects]. *Pravove rehulivannia ekonomiky – Legal Regulation of the Economy*, (18), 73–85. Retrieved from https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2019/ZBD086D0A0NI_PD0A0E_2019_28E284961829stor_-73-85.pdf (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada Ukrainy. (2015). *Pro Natsionalnu politsiiu* [On the National Police] (Law No. 580-VIII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#top> (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].
3. Bratel, S. H., et al. (2023). *Politseiske pravo Ukrainy* [Police Law of Ukraine]. Odessa: Yurydyka. [in Ukrainian].
4. European Centre for Policy and Legal Reform (ECPL). (2024). Nova systema otsinky roboty politsii maie oriiientuvatsya na yakisni pokaznyky, a ne lyshe statystyku – hromadski eksperty [The new system for assessing police work should focus on qualitative indicators rather than just statistics – public experts]. Retrieved from <https://ecpl.com.ua/news/nova-systema-otsinky-roboty-politsiji-maje-orijentuvatsya-na-yakisni-pokaznyky-a-ne-lyshe-statystyku-hromadski-eksperty/> (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].
5. Pabat, O. V. (2019). Okremi problemni pytannia otsinky roboty Natsionalnoi politsii Ukrainy [Certain problematic issues in assessing the work of the National Police of Ukraine]. *Suchasna yevropeiska politseistyka ta mozhlyvosti yii vykorystannia v diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy – Modern European Policing and Its Application in the National Police of Ukraine*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (pp. 184–185). Kharkiv: Kharkiv National University of Internal Affairs. Retrieved from https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/11_04_2019/pdf/92.pdf (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada Ukrainy. (2012). *Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy* [Criminal Procedure Code of Ukraine] (Law No. 4651-VI). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#top> (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). *Poriadok provedennia otsinky rinvnia doviry naseleennia do Natsionalnoi politsii* [Procedure for assessing the level of public trust in the National Police] (Resolution No. 58, February 7, 2018). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/58-2018-%D0%BF#n10> (accessed October 6, 2024). [in Ukrainian].